

Torplämning på Kvarsslund

”Arkeolog för en dag”

– ett pedagogiskt projekt inom Skapande skola

Arkeologisk forskningsundersökning

Fornlämning L2022:3761

Långby 7:1

Västerås stad (f.d. Badelunda socken)

Västerås kommun

Västmanlands län

Västmanland

Av Birgitta Larsson

Torplämning på Kvarterlund

”Arkeolog för en dag” – ett pedagogiskt projekt inom Skapande skola

Arkeologisk forskningsundersökning

Fornlämning L2022:3761

Långby 7:1

Västerås stad (f.d. Badelunda socken)

Västerås kommun

Västmanlands län

Västmanland

Av Birgitta Larsson

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2022

Samtliga foton av Birgitta Larsson där inget annat anges.

Omslag: Elever undersöker lämningar av ett torp.

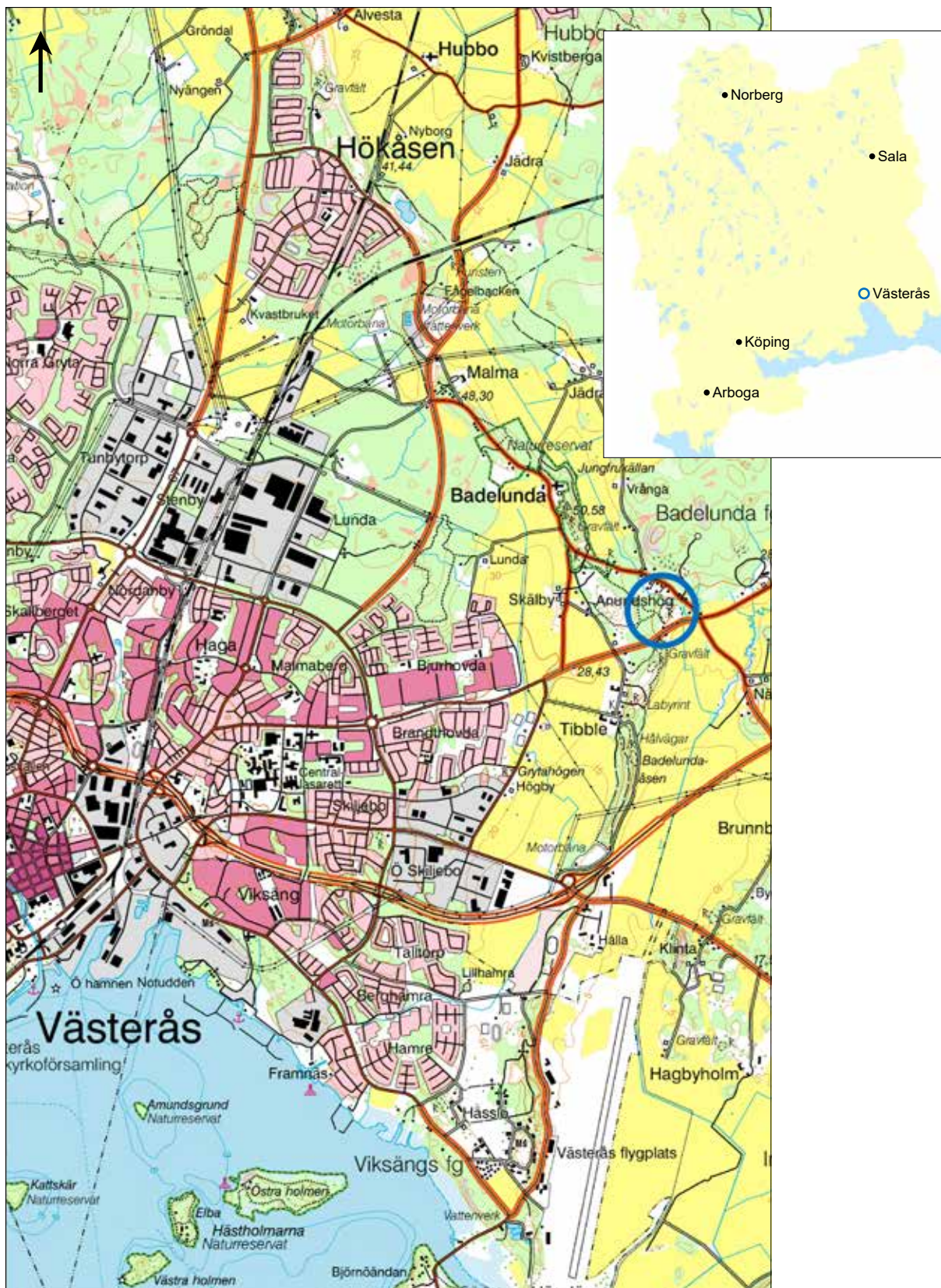
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-425-2

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund.....	6
Syfte och målsättning	7
Topografi och områdesbeskrivning	7
Fornlämningsmiljö	8
<i>Tidigare undersökningar</i>	9
Torpet Kvartslund.....	9
Metod och genomförande	12
Undersökningsresultat	14
Lager	14
<i>Lager 1</i>	14
<i>Lager 2</i>	14
<i>Lager 3</i>	14
<i>Lager 4 – i provgroppen</i>	14
<i>Lager 5 – i provgroppen</i>	14
Stenkonzentrationer, block och borrhål	17
Fynd.....	18
Tolkning och återkoppling	20
Syfte.....	20
Frågeställningar.....	22
Projektet ”Arkeolog för en dag”.....	23
Skapande skola	23
Innehåll och utvärdering av projektet	24
<i>Syfte</i>	24
<i>Upplägg och genomförande</i>	24
<i>Vikten av autenticitet</i>	26
<i>Inte bara historia</i>	29
<i>”Den bästa dagen i mitt liv”</i>	29
Referenser	30
Internet	30
Kart- och arkivmaterial.....	30
Litteratur	30
Tekniska och administrativa uppgifter	31
Bilagor	32
Bilaga 1. Schakttabell	32

Figur 1. Undersökningsplatsen markerad med en blå ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under höstarna 2012 och 2013 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk forskningsundersökning av en torplämning på Kvartslund i Västerås kommun, Västmanlands län. Fastigheten ligger strax öster om fornlämningsområdet Anundshög, nordöst om Västerås.

Undersökningen genomfördes som ett pedagogiskt projekt, ”Arkeolog för en dag”, inom ramen för Skapande skola. Undersökningen kunde därför sägas ha två syften. Det vetenskapliga forskningssyftet var att göra en bedömning av den materiella standarden inom tomten cirka 1820–1920. Det pedagogiska syftet var dels att ge eleverna en inblick i hur historia och kulturarv kan skapas genom att delta i den vetenskapliga processen vid en arkeologisk undersökning, dels att ge elever en chans att praktiskt prova på att arbeta som arkeolog. I denna rapport redovisas den arkeologiska undersökningen först och den pedagogiska delen behandlas i ett separat avslutande kapitel.

På undersökningsplatsen kunde fem lager konstateras. Två av dessa framkom endast i en mindre provruta som grävdes till undergrunden. I den sydöstra delen av den undersökta ytan framkom ett cirka 3 × 3 meter stort område med en koncentration av stenar. Stenarna utgjordes både av natursten och sprängsten. Några av dem var synliga ovan jord redan innan undersökningens början. Öster och norr om stenkongregationen framkom två block. På ett av blocken noterades fyra borrhål för sprängning. Även på en större sten samt på ett block norr om schaktet noterades borrhål.

En stor mängd moderna föremål och fragment hittades av vitt spridda material. Dessa har inte tillvaratagits. På hela undersökningsplatsen hittades även en stor mängd tegelflis samt på vissa delar större fragment av tegelstenar och tegelpannor.

Stenkongregationen som framkom i den sydvästra delen av undersökningsplatsen tolkas som en delvis stenfylld husgrund till torpet på Kvartslund där man sprängt två block för att skapa en yta att bygga på och för att jämna ut höjdskillnaden norr och söder om husgrunden. Vidare indikerar karaktären på fynden, och dess antal på en liten yta, att husgrunden använts som avfallshög efter att torpet vid okänd tidpunkt revs. Fynd av plast i det övre lagret visar att undersökningsplatsen har använts som avfallshög in på andra hälften av 1900-talet.

Undersökningen har till viss del uppnått de syften som formulerades i undersökningsplanen vad gäller torpets utsträckning, tolkning och vetenskapliga potential och till fullo vad gäller det pedagogiska syftet. De frågeställningar som formulerades kring den materiella kulturen var svårare att besvara då resultatet var magert, både vad gäller lämningar efter husgrunden, med avsaknad av spår från eldstad och syllstenar, och fynd som på ett tillförlitligt sätt kan berätta om husets ålder, funktion och verksamhet.

Rapporten utgör redovisning av den arkeologiska undersökningen till Länsstyrelsen, men vänder sig också till de som arbetar med Skapande skola och Kultur i skolan inom Västerås kommun, samt till intresserade lärare och elever.

Stort tack till alla elever och lärare som så entusiastiskt och med stort engagemang deltog i undersökningen!

Inledning

Under höstarna 2012 och 2013 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk forskningsundersökning av en torplämning på Kvarsslund i Västerås kommun, Västmanlands län. Fastigheten ligger strax öster om fornlämningsområdet Anundshög, nordöst om Västerås (figur 1).

Undersökningen genomfördes som en forskningsundersökning inom ett Skapande skola-projekt ("Arkeolog för en dag") och bekostades av KM och till viss del med bidrag från Skapande skola genom Kulturrådet.

Fältarbetet utfördes den 17–28 september 2012 och 26 augusti–25 september 2013. Arbetet utfördes huvudsakligen av elever från årskurs 3 och 4 under ledning och överseende av två av arkeologerna Birgitta Larsson, Jonas Ros, Christian Gatti och Ellinor Sabel. Under fältarbetet 2012 deltog 76 elever från Bjurhovdaskolan (årskurs 3) och Dingtunaskolan (årskurs 4). Under 2013 deltog 168 elever från Bjurhovdaskolan (årskurs 3), Håkantorpskolan (årskurs 3) och Norra Vallbyskolan (årskurs 3).

Beslut att bevilja undersökningen togs av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2013-02-28 (dnr 431-492-2013).

Vid tiden för undersökningen klassades lämningen som *övrig kulturhistorisk lämning*. Idag klassas den som *fornlämning* då det finns skriftliga belägg från 1819 för dess tillkomst. Fornlämningen har registrerats i Kulturmiljöregistret (KMR) som lägenhetsbebyggelse, typ torp, och har lämningsnummer L2022:3761.

Bakgrund

KM:s övergripande verksamhetsidé är att främja och öka intresset för vårt kulturarv, där vi ser publika insatser och forskning som integrerade delar av vår verksamhet. Projektet "Arkeolog för en dag" ligger i linje med de målsättningar och riktlinjer som formulerats i det vetenskapliga program som KM utarbetade 2009 (Lihammer 2009:11–15).

KM driver ett antal interna forsknings- och utvecklingsprojekt där projektet "Arkeolog för en dag" kan ses som ett bidrag till projektet "Badelundastudier". Syftet är där att genomföra mindre forskningsundersökningar inom Anundshög- och Badelundaområdet för att bredda och nyansera synen på området genom att visa att det använts under mycket lång tid och för skiftande ändamål (Lihammer 2009:18). Undersökningen av torplämningen bidrar också till att uppfylla vår ambition att lyfta fram lämningar från historisk tid och från lägre sociala skikt.

Att genomföra arkeologiska undersökningar tillsammans med skolelever är en del av stiftelsens utvecklingsarbete inom den pedagogiska verksamheten. Hösten 2011 genomförde KM en arkeologisk förundersökning av resterna efter ett nedbrunnet rekonstruerat långhus från järnåldern på Vallby friluftsmuseum. Undersökningen genomfördes som del av ett Skapande skola-projekt och var mycket uppskattat av elever och lärare. Vi ville därför gärna erbjuda ett liknande projekt för skolelever även året därpå. Valet av undersökningsplats föll på torplämningen vid Kvarsslund då den var intressant ur ett vetenskapligt forskningsperspektiv. Den uppfyllde även praktiska önskemål för ett pedagogiskt skolprojekt, som tillgång till rinnande vatten och toalett i närheten samt att den var lätt tillgänglig med kommunal eller abonnerad buss.

Syfte och målsättning

Det vetenskapliga syftet med undersökningen var att göra en bedömning av den materiella standarden inom tomten cirka 1820–1920. Vår tanke var att platsen skulle kunna undersökas under flera års tid av olika skolklasser. Målet var därmed inte att totalundersöka hela torplämningen under 2012–2013.

Under åren 2012–2013 syftade undersökningen mer detaljerat till att ge en:

- Preliminär bedömning av torpets utsträckning.
- Preliminär datering.
- Bedömning av kulturlagers och anläggningars karaktär.
- Bedömning av fynd – främst karaktär.
- Tolkning av lämningen.
- Bedömning av lämningens vetenskapliga potential.

Våra frågeställningar var:

- Kan husgrunden berätta om husets byggnadsskick?
- Är det möjligt att urskilja en rumsdistribution, till exempel spår av mellanväggar, ingångar, trappa, farstu, eldstad/skorsten. Är det möjligt att klarlägga hur eldstaden har varit konstruerad?
- Vad berättar eventuella fynd om husets ålder?
- Vad berättar eventuella fynd om husets funktion och verksamhet i och utanför huset? Kan man genom fynden dra slutsatser både om vardagsliv samt yrkesutövning?
- Är det möjligt att genom fynd spåra närvaro av kvinnor, män och barn?

Topografi och områdesbeskrivning

Torplämningen som undersökts ligger i Badelunda socken öster om Västerås. Den vetter i väster mot fornlämningsområdet Anundshög. Väster därom löper Badelundaåsen i ungefärlig nord-sydlig riktning, en till största delen skogklädd rullstensås som är uppbyggd av isälvsavlagringar. Norröver finns skogsmark blandad med modern bebyggelse.

Figur 2. Utdrag ur laga skifteskarta över Långby, Badelunda socken, från 1896. Den röda ringen markerar torpet och området för undersökningen. Ej skalenlig.

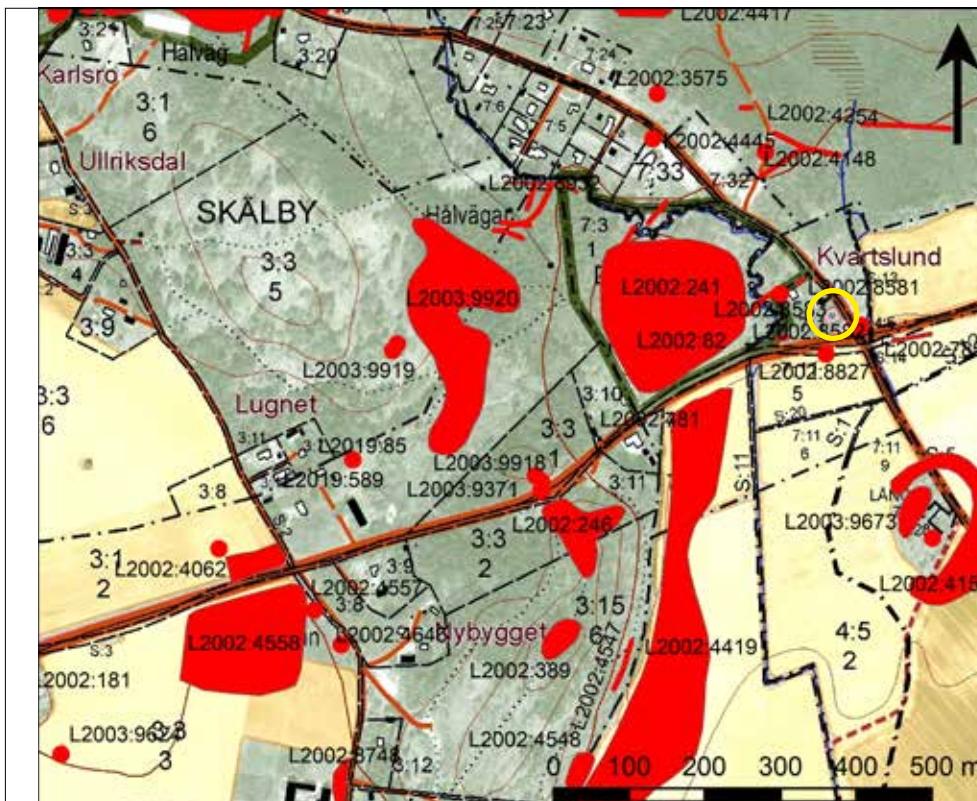
Området öster och söder om Kvartslund utgörs av lerslättsområden där åkerbruk dominerar (Jensen 2010:19).

Undersökningsplatsen ligger inom tomtmark som idag huvudsakligen utgörs av gräs-
matta och trädgårdsodlingar. På laga skifteskartan från 1896 framgår dock att den södra
delen av tomten tidigare utgjort åkermark (figur 2).

Fastigheten Kvartslund omfattas idag av tre byggnader som ligger på norra hälften av
tomten – ett bostadshus, en ekonomibygnad och en före detta cykelverkstad med till-
byggt garage. Bostadshuset och cykelverkstaden/garaget ligger på fastigheten Långby
7:1 och ekonomibygnaden på Långby 7:3. Torplämningen som innan undersökningen
var kraftigt övervuxen med buskar och fruktträd är belägen på den sydöstra delen av
tomten. Tomten är i nordöst delvis mycket rik på block som sträcker sig ner till torpläm-
ningen (figur 4). De lämningar ovan mark som kunde iakttas vid undersökningens början
bestod av ett antal stenar på en yta som var något högre beläget än intilliggande mark.

Fornlämningsmiljö

Undersökningsplatsen ligger i en mycket fornlämningsrik bygd där merparten av fornlämnings-
garna i närområdet (figur 3) är från järnåldern. Det stora fornlämningsområdet
Anundshög med den stora Anundshögen ligger mindre än 50 meter från fastigheten
Kvartslund. Högen är Sveriges största gravhög med en diameter på 64–68 meter och
en höjd av 9,2 meter. I direkt anslutning till den finns elva mindre högar, tio runda
stensättningar, fem skeppssättningar, fjorton resta stenar på rad, en runsten samt tre
hålvägar (L2002:241, f.d. Västerås 431:1–4). De resta stenarna markerar en väg som
fortsätter ner till ett vadställe över Långbybäcken där en hålväg har bildats i bäckravin-
nen. Hålvägen fortsätter på östra sidan av bäcken, men upphör cirka 5 meter nordväst
om gaveln på nuvarande boningshuset på Kvartslund där tomtmark tar vid.

Figur 3. Fornlämningar ur Kulturmiljöregistret (KMR). Undersökningsplatsen på Kvartslund markerad med en gul ring. Utdrag ur Fastighetskartan.

I korsningen Badelundavägen/Tortunavägen finns en milsten från 1833 (L2002:3574, f.d. Västerås 487:1). Omedelbart söder om Tortunavägen har boplatsslämningar framkommit i form av lämningar efter ett enskeppigt långhus (L2002:7824, f.d. Västerås 1462) daterat till yngre järnålder (Emanuelsson 2014:48) samt en härd (L2002:8827, f.d. Västerås 1500) daterad till förromersk järnålder–romersk järnålder (Svensson 2012:23).

Tidigare undersökningar

Inom själva fastigheten Långby 7:1 (Kvartslund) genomfördes i maj 2011 en forskningsundersökning i form av en förundersökning. Syftet var att klargöra om de boplatsslämningar från äldre järnålder som tidigare konstaterats på båda sidor om tomten även förekom inom denna.

Anläggningar påträffades i tre av sju schakt och finns registrerade i KMR som två boplatser (L2002:8581, f.d. Västerås 1465, och L2002:8582, f.d. Västerås 1466,) och en härd (L2002:8583, f.d. Västerås 1467). ¹⁴C-analyser från en härd och en härdgrop gav dateringar till förromersk/romersk järnålder respektive romersk järnålder, medan träkol från ett stolphål daterades till medeltid.

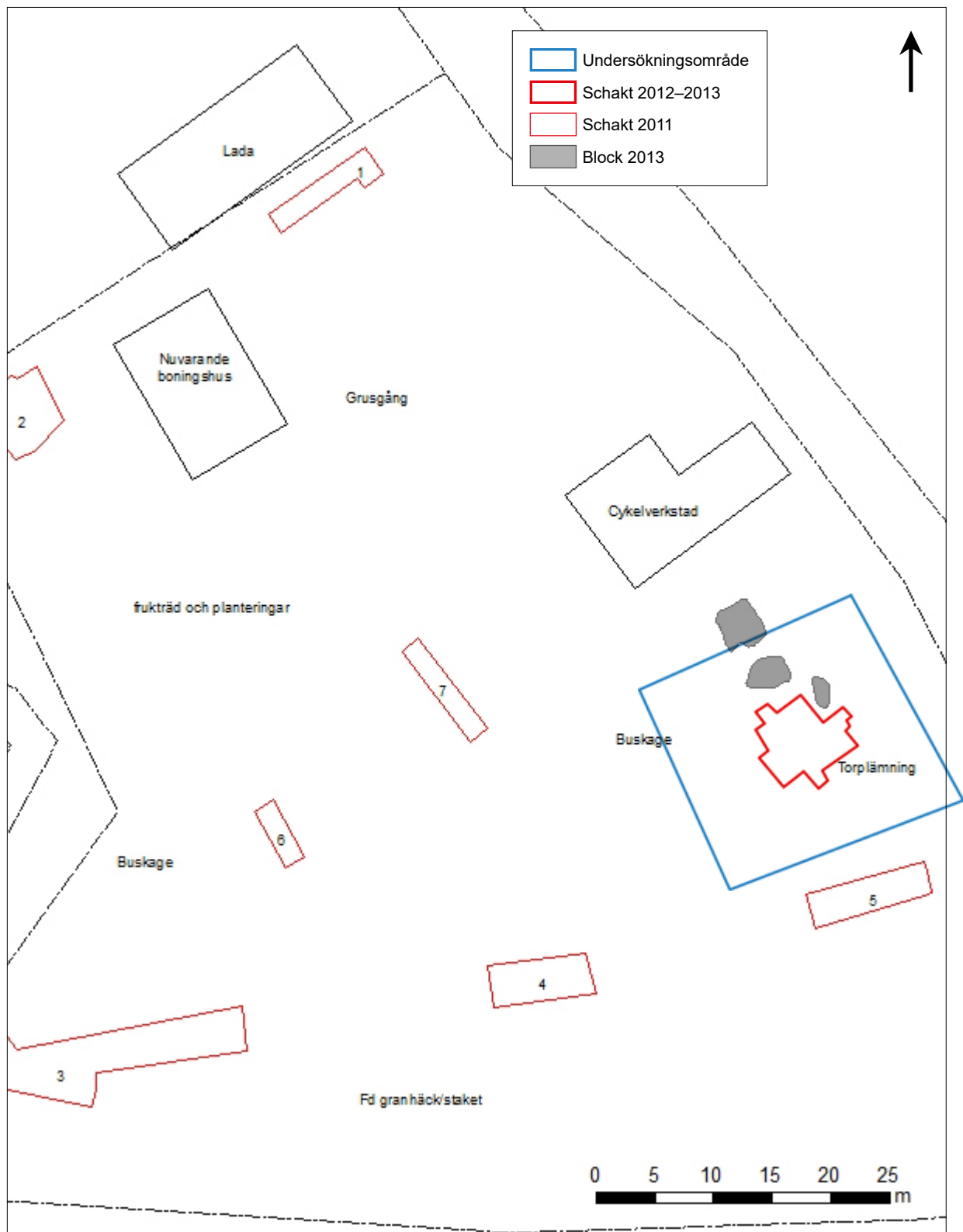
De schakt där anläggningar påträffades låg i den norra delen av tomten (schakt 1 och 2) och i den sydvästra delen vilken tidigare varit uppodlad (schakt 3). Däremot påträffades inga anläggningar i schakten närmast torplämningen (figur 4) (Arnberg 2012:20–26).

Torpet Kvartslund

Torpet Kvartslund tillhörde kronoegendomen Långby nr 1. Det första omnämmandet av torpet är i husförhörslängder från 1819. Det kallas då för Stolpbo, men förefaller direkt byta namn till Quartslund. Båda namnen omnämns i samma husförhörslängd. Sockenskomakaren Johan Lundholm och hans hustru Stina Ersdotter är de första att flytta in på torpet. Deras äldste son Carl-Johan övertar senare torpet och blir själv sockenskomakare under 1830- och 1840-talet. Under resten av 1800-talet kommer olika hantverkare att bo på torpet – sockenskomakare, sockenskräddare och snickare (Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder).

Torpet låg i fyrvägskorsningen Badelundavägen/Tortunavägen och förekommer för första gången på karta på den häradsekonomiska kartan från 1859–1863, markerat som Kvartslund (figur 5). Genom fotografier från 1900-talets början vet vi att torpet var knuttimrat och hade två våningar. Taket var brutet och vid tiden för fotografiet beklätt med taktegel. Ingången är på gaveln från Badelundavägen. Med utgångspunkt från fotografiet kan man uppskatta att torpet var cirka 7–8 meter långt och cirka 3–4 meter brett. Skorstenen förefaller ha varit placerad på den östra hälften av huset. Torpet som nästan var 100 år vid tiden för fotografiet kan självfallet ha byggts om under årens lopp. De relativt stora fönstren skulle till exempel kunna ha tillkommit senare (figur 6).

År 1911 flyttar vagnmakaren Oskar Ehn med familj in i torpet. Ett par år senare börjar de att uppföra ett nytt bostadshus lite längre norrut på tomten (figur 7). Detta stod klart 1918 och då övergavs den äldre torpbyggnaden. Det gamla torpet var alltså i bruk i knappt 100 år. Vid en senare tillbyggnad av det nya boningshuset på 1920-talet är det möjligt att man återanvände material från det äldre torpet. Oskar Ehn byggde och drev den cykelverkstad som fortfarande står kvar på tomten. Dagmar Ehn, Oskars dotter, tog så småningom över fastigheten. I början av 1970-talet avyttrades den sedan till bilhandlare Fors som i sin tur sålde den vidare innan Västerås kommun köpte fastigheten (Badelunda kyrkoarkiv, församlingsbok 1907–1913; Wallén 2011:6–7). Enligt muntlig tradition i området har torplämningen eventuellt tidvis använts som kompost eller ”skräphög”.

Figur 4. Schaktplan från förundersökningen på Långby 7:1, maj 2011.

Figur 5. Detalj ur häradsekonomska kartan från 1859–1863. Den gula ringen markerar torpet och området för undersökningen. Ej skalenlig.

Figur 6. Torpet på Kvarstlund. Till höger ses cykelverkstaden som fortfarande finns kvar och i förgrunden Badelunda-vägen. Fotot är taget från öster, troligen 1914. Foto Badelunda hembygdsförening.

Figur 7. Det nya boningshuset under uppförande, troligen 1918. I mitten syns Oskar Ehn och till höger i bakgrunden skymtar det äldre torpet. Foto Emil Wjgård. Tillhör Badelunda hembygdsförening.

Metod och genomförande

Torplämningen var kraftigt övervuxen av buskar och fruktträd vilka gallrades innan fältarbetets början. Med tanke på biologiskt kulturarv och förnygringsaspekt sparades fruktträd och buskar av olika sorter och åldrar (figur 8).

Ett lokalt koordinatsystem upprättades genom triangulering där baslinjen orienterades efter cykelverkstadens sydvästra gavel och utgick från dess södra hörn. Undersökningen rektifierades sedan i efterhand. Kvadratmeterrutor betecknades med siffror längs X-axeln och bokstäver längs Y-axeln. Samtliga rutor markerades ut med stak-käppar eller fyndstickor för att tydliggöra för eleverna inom vilken kvadratmeter de skulle gräva.

Under fältarbetet 2012 öppnades en yta på 22 m² och 2013 utökades ytan med ytterligare 16 m². Totalt undersöktes en yta av 38 m² (figur 9). Rutorna undersöktes till ett djup av 0,10–0,40 meter.

Samtliga ytor torvades av och grävdes för hand. Ingenstans grävdes ytan ner till undergrunden med undantag för en mindre provruta i ruta I6 (figur 9 och 11). Den största delen av jorden sållades, där såll med 4 mm grovlek användes.

Inom undersökningsytan fördelades kvadratmeterrutor mellan eleverna på ett sådant sätt att det var praktiskt möjligt för två till tre elever att få plats att arbeta i en ruta utan att vara i vägen för varandra. Valet av rutor syftade till att besvara frågeställningarna om torpets utbredning och begränsning. Rutorna grävdes i en till två dagar innan ett antal nya rutor öppnades upp.

Dokumentation skedde av en arkeolog genom digitalfoto, plan- och sektionssritning på ritfilm i skala 1:20 vilka sedan digitaliserades samt objektsbeskrivning.

Ett visst efterarbete samt förberedelser för nästa dags grupp av elever genomfördes av en arkeolog varje eftermiddag efter att eleverna åkt hem. Efter säsongens slut 2013 grävde en arkeolog merparten av rutorna ner till lager 2. Även provgropan i ruta I6 grävdes av en arkeolog.

Exponerade ytor i schaktet återfylldes inte efter säsongens slut eftersom förhoppningen var att projektet skulle fortsätta under flera säsonger. Konstruktionselement som stengrunden lämnades *in situ* för framtida pedagogisk verksamhet. Provgropan i ruta I6 fylldes dock med mindre sten av säkerhetsskal.

Eftersom torplämningen inte klassades som fornlämning vid tiden för undersökningen och endast fynd från 1800–1900-talet förväntades framkomma, fanns inga krav på att sådana fynd skulle tillvaratas. Av pedagogiska skäl samlades dock samtliga föremål som påträffades in men efter avslutad undersökning gallrades och kasserades den stora majoriteten. Endast ett fåtal föremål har för närvarande sparats av pedagogiska skäl och förvaras på KM. Samtliga föremål samlades av eleverna in per kvadratmeterruta.

Inga analyser utfördes.

*Figur 8. Undersökningsplatsen efter gallring.
Överst cykelverkstaden från sydöst, därunder
vy från söder.*

Undersökningsresultat

Vid undersökningen kunde fem lager konstateras. Två av dessa framkom endast i en mindre provruta i ruta I6 som grävdes till vad som tolkas som undergrunden. De stenar som var synliga innan undersökningens början visade sig vara del av ett område med en koncentration av större stenar. I anslutning till dessa stenar exponerades även två block, block A och B. Ett tredje block ligger utanför schaktet, block C (figur 9). En stor mängd moderna föremål och fragment hittades av vitt spridda material. Dessa tillvaratogs ej.

Lager

Lager 1

Torplämningen överlagrades till stor del av gråbrun lerig silt som var cirka 0,10–0,30 meter tjock. Lagret innehöll rikligt med moderna föremål, bland annat plast och smältproppar. Detta lager grävdes i botten, med undantag för ett område med en koncentration av större stenar där smärre rester av lagret fanns kvar mellan stenarna samt i ruta D7 och D8 som öppnades mot slutet av undersökningen. Lagret bedöms vara påfört, rimligen under andra hälften av 1900-talet.

Lager 2

Under lager 1 framkom brungrå något humös silt. Även detta lager innehöll rikligt med moderna föremål som spik, fragment av fönster- och buteljglas och porslin, men ingen plast. Lagret grävdes inte i botten men exponerades över hela schaktytan med undantag för området med koncentrationen av större stenar (figur 12). Det förefaller inte som om detta lager förekommer söder om stenkongregationen eller öster om block A. *Det är svårt att närmare datera lagret utifrån de fynd som hittades. Möjligen kan det något humösa inslaget i silten härröra från tiden då platsen enligt uppgift användes som kompost.

Lager 3

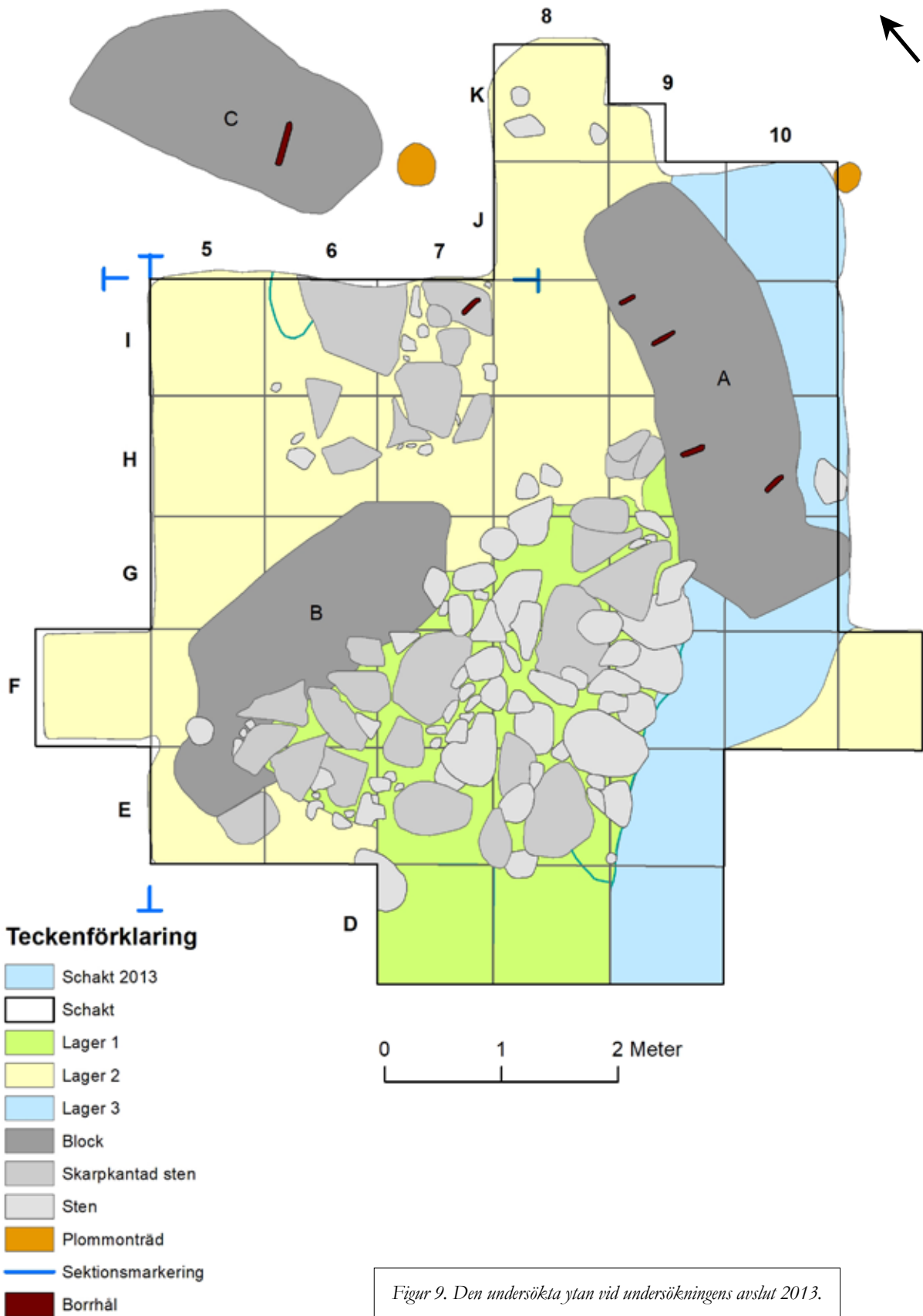
Söder om stenkongregationen och öster om block A fanns, direkt underliggande lager 1, ett lager av sandig silt som var kraftigt uppblandat med kalkbruk och tegelflis. Även större fragment av tegelstenar och tegelpannor påträffades i detta lager. Lagret tolkas som innehållande rester av den södra långsidans murade grund som syns på fotografiet (figur 6) samt fragment från tegeltaket.

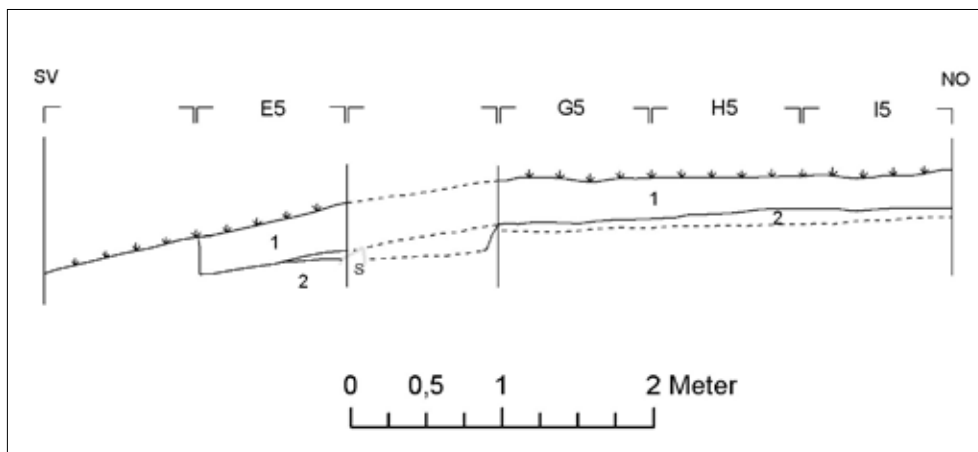
Lager 4 – i provgropen

I ruta I6 grävdes en mindre provgrop, cirka 0,25–0,5 meter stor, intill en större sten. Under lager 2 framkom där ljust orangebrå finkornig silt. Lagret, som var cirka 0,15–0,25 meter tjockt, innehöll svartglaserat yngre röd gods med svart glasyr. Röd godset pekar på en ungefärlig avgränsning i tid till innan andra hälften av 1900-talet.

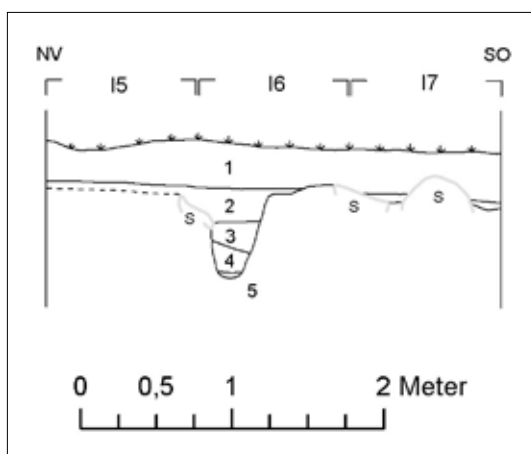
Lager 5 – i provgropen

Under lager 4 framkom ljus brungrå lerig silt som innehöll rikligt med småsten, men inga fynd. Lagret var cirka 0,15–0,25 meter tjockt och överlagrade vad som bedömdes vara undergrunden

Figur 10. Profil 1 (E5–I5). 1) = Lager 1. Gråbrun lerig silt. 2) = Lager 2. Brungrå, något humös, silt.

Figur 11. Profil 2 (I5–I7).

- 1) = Lager 1. Gråbrun lerig silt.
- 2) = Lager 2. Brungrå, något humös, silt.
- 3) = Lager 4. Ljus orangegrå finkornig silt.
- 4) = Lager 5. Ljus brungrå lerig silt.
- 5) = Undergrund.

Figur 12. Undersökningsplatsen efter andra säsongens avslut. Foto från östnordöst respektive nordväst.

Stenkoncentrationer, block och borrhål

I den sydöstra delen av den undersökta ytan framkom ett cirka 3×3 meter stort område med en koncentration av stenar. Stenarna, som varierade i storlek mellan 0,10 och 0,70 meter, utgjordes både av natursten och sprängsten. Några av dem var synliga ovan jord redan innan undersökningens början.

I ruta K8 framkom en koncentration av ett tiotal mindre stenar, cirka 0,10–0,20 meter stora (figur 14). Avgränsningen av denna är oklar då ingen av rutorna runt omkring undersöktes.

Figur 13. Röda pilar visar borrhål på block A. Foto från öster.

Figur 14. Stenar i ruta K8. Foto från sydöst.

Öster och norr om den större stenkongregationen framkom också de övre delarna av två block, block A och B. På block A noterades fyra borrhål för sprängning (figur 9 och 13). Även på en sten som framkom i ruta I7 samt på block C norr om schaktet noterades borrhål (figur 9). Borrhålen pekar på att man vid uppförandet av torpet sprängt två block för att skapa en yta att bygga på och för att jämna ut höjdskillnaden norr och söder om husgrunden. Skarpkantad sten/sprängsten förekom blandat med natursten i stenkongregationen och det förefaller som om flera av stenarna var bortsprängda delar av blocken. Norr om schaktet var marknivån minst 0,5 meter högre än på södra sidan. Vad anledningen var till att man valde detta merarbete och inte byggde huset ett par meter söderut är oklart. En förklaring skulle kunna vara att marken ansågs alltför värdefull som odlingsjord för att bygga på. Möjligen kan man även tänka sig att det ansågs som en fördel att kunna inkorporera blocken i husgrunden och på så sätt tillvarata resurser och ge stabilitet till grunden.

Stenkongregationen som framkommit i den sydvästra delen av undersökningsplatsen tolkas som en delvis stenfylld husgrund till torpet på Kvartslund.

Fynd

En stor mängd fynd av modern karaktär och av vitt skilda material hittades. Exempelvis hittades ett stort antal oidentifierbara järnföremål, men även spik och järntråd. Modernt yngre rödgods, fönsterglas och buteljglas är andra exempel. Vidare fanns obrända ben, bland annat av kyckling. En stor del av fynden bestod av föremål från andra hälften av 1900-talet, till exempel hela eller delar av plastföremål och vridkapsyler. Majoriteten av fragmenten var inte möjliga att identifiera till föremålstyp. Endast ett fåtal fynd pekade mot 1800-tal/tidigt 1900-tal. Bland dessa kan nämnas två fragment av griffel och en lerkula, troligen en spelkula, samt några fragment av fajans och äldre buteljglas. Inga fynd äldre än 1800–1900-tal påträffades. Ingen fyndlista har därför upprättats och samtliga fynd kasserades förutom ett fåtal som har sparats i pedagogiskt syfte på KM.

Figur 15. Griffel och lerkula. Foto Tobias Mårud.

Figur 16. Fynd från ett urval kvadratmeterterritor.

En bit av en cykelkedja, ett fragment av ett cykeldäck samt ett cykelhandtag är föremål som eventuellt kan härledas till verksamheten i cykelverkstaden. Likaså upphittades en del till en motorcykellampa som skulle kunna kopplas till cykelverkstaden vilken även hanterade motorcyklar.

På hela undersökningsplatsen hittades en stor mängd tegelffis. I lager 3 påträffades också större fragment av tegelstenar och tegelpannor.

Tolkning och återkoppling

Den arkeologiska undersökningen har visat att torpet som låg på platsen hade en delvis stenfylld husgrund. Avsaknaden av syllstenar kan förklaras med att de återanvänts för andra ändamål, eventuellt till det nya boningshusets påbyggnad. Undersökningen visar även att man vid uppförandet av torpet har sprängt två block, sannolikt för att skapa en yta att bygga på och möjligen för att jämna ut höjdskillnaden norr och söder om husgrunden. Skarpkantad sten/sprängsten förekom blandat med natursten i husgrunden och det förefaller som om flera av stenarna är bortsprängda delar av blocken.

Vidare visar undersökningen att husgrunden använts som avfallshög efter att torpet vid okänd tidpunkt revs. Karaktären på fynden och dess antal på en liten yta indikerar detta. Fynd av plast visar att undersökningsplatsen användes som avfallshög in på andra hälften av 1900-talet.

Syfte

De syften som formulerades i undersökningsplanen har till viss del uppnåtts.

Torpets utsträckning

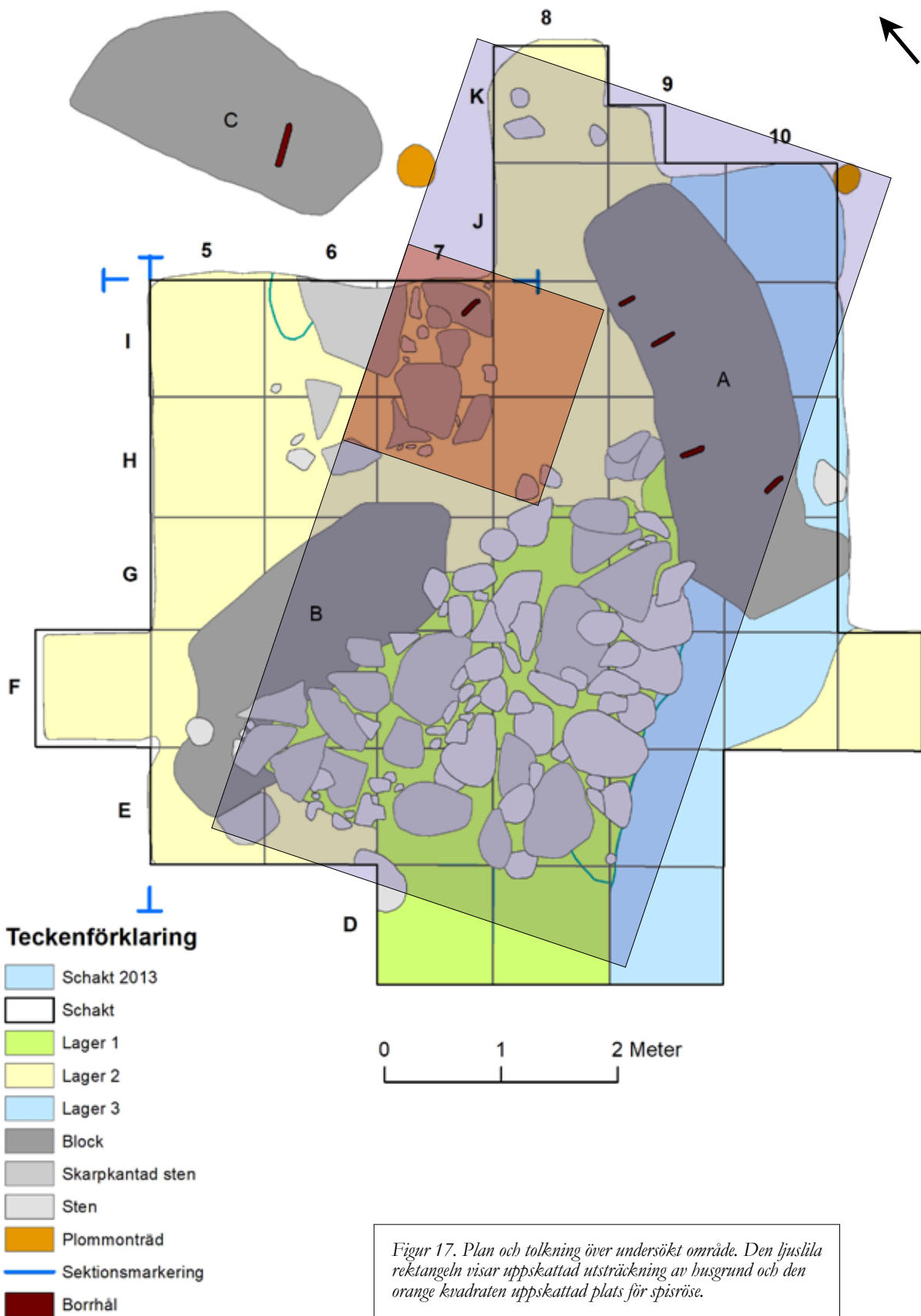
Med hjälp av fotografiet som finns av det gamla torpet (figur 6) kan en uppskattning av torpets storlek göras till cirka $6,5-7 \times 3,5-4$ meter. På fotografiet skimtar en cykel fram till höger om huset. Den måste ha fått plats mellan huset och det stenblock som fortfarande finns kvar norr om schaktet. Om man utgår från planritningen över undersökningsplatsen och projicerar en rektangel cirka $3,5-4 \times 6,5-7$ meter som täcker stenkonzentrationen så får man en sannolik utsträckning av huset med en yta på cirka 23–28 meter (figur 18). Utsträckningen betraktas som relativt säker i sydväst men är något osäkrare i östlig riktning. Enligt projektionen på planritningen förefaller en del av ett annat block att skjuta ut utanför huset längs södra långsidan men det är svårt att på fotografiet se om det stämmer. Det förefaller som om södra långsidan har en murad grund vilket skulle kunna kopplas till lager 3, som bestod av sandig silt som var kraftigt uppblandat med kalkbruk och tegelffis.

Det är möjligt att man återanvänt sten från grunden till den påbyggnad på det nya boningshuset som gjordes i början på 1920-talet på norra delen av tomten. Det kan i sådant fall förklara avsaknaden av syllsten.

Det tiotal mindre stenar som framkom i ruta K8 (figur 14) faller troligen innanför husets utsträckning. De kan möjligen vara associerade med ingången på gaveln, men eftersom inga omkringliggande rutor undersöktes kan inga säkra slutsatser dras.

Datering

Det har inte utifrån den arkeologiska undersökningen varit möjligt att datera torpet, men arkivstudier visar att torpet omnämns i kyrkböcker första gången 1819. Första gången det förekommer på karta är på den häradsökonomiska kartan från 1859–1863.

Bedömning av kulturlager och anläggningar

Det har inte varit möjligt att göra någon bedömning av kulturlager eller anläggningar förutom de påförda lagren då vi inte, med undantag av provrutan, grävde djupare än till lager 2.

Bedömning av fynd – främst karaktär

Fyndens karaktär indikerar till största delen att de kommer från en ”skräphög”/avfallsplats. Endast ett fåtal fynd pekar mot 1800-tal/tidigt 1900-tal och till husets användningstid. Bland dessa kan nämnas två fragment av griffel och en lerkula, troligen en spelkula, samt några fragment av fajans och äldre buteljglas. Det är möjligt att det vid en fortsatt undersökning och avlägsnande av lager 2 skulle framkomma fler fynd från husets användningstid.

Tolkning av lämningen

Lämningen tolkas som en delvis stenfylld husgrund där man sprängt två block för att skapa en yta att bygga på. Lämningen har senare använts som ”skräphög”/avfallsplats.

Lämningens vetenskapliga potential

Lämningens vetenskapliga potential får betraktas som begränsad. Förutom att det kan konstateras att den har en stenfylld grund och att man sprängt bort block för att bygga på den specifika platsen bidrar den inte generellt i någon högre grad till ökad kunskap om torplämningar i Västmanland.

Frågeställningar

Utifrån undersökningens resultat är det även i viss mån möjligt att besvara några av undersökningens frågeställningar. Detta trots att torplämningen inte har undersökts ner till undergrunden, vilket inte heller var ett mål.

Byggnadsskick

Undersökningen av husgrunden har inte kunnat berätta om vilket byggnadsskick huset varit uppfört i. Genom ett fotografi från 1900-talets början vet vi dock att torpet var knuttimrat och då hade två våningar och ett brutet tak beklätt med tegel. Torpet kan självfallet ha byggts om under årens lopp (figur 6).

Rumsdisposition

Fotografiet och stengrundens utsträckning pekar på att det knuttimrade torpet möjligen var en variant på enkelstuga med ingång på gaveln (figur 6). Det är dock mycket osäkert eftersom ingen rumsdisposition kunde urskiljas. Det var inte heller möjligt att avgöra var trappan upp till andra våningen var placerad. På fotografiet förefaller inte skorstenen att vara placerad i mitten av huset utan något österut. Den röda kvadraten på planritningen (figur 17) markerar uppskattad plats för spismur och murstock som vanligtvis var placerad längs en långsida i köket. Det var dock inte möjligt att bekräfta placering av spismur och murstock genom undersökningen.

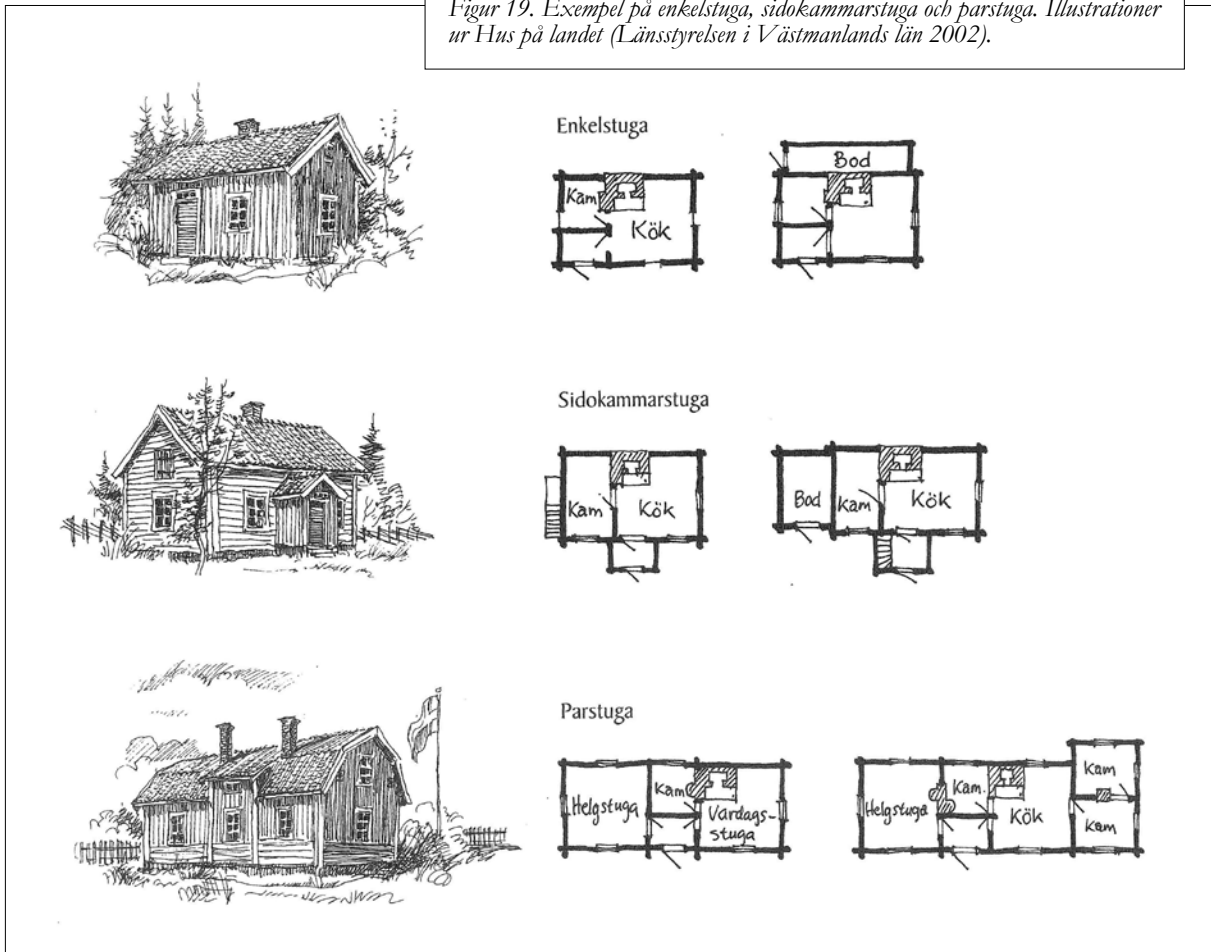
Husets ålder

Vissa fynd kan möjligen härledas till 1800-tal, men någon precis datering kan inte göras.

Husets funktion och verksamhet i och utanför huset

Man kan genom fynden i någon mån dra slutsatser om vardagsliv och yrkesutövning. Fynd som kan relateras till cykelverkstaden påträffades. Det är dock sannolikt att de tappades eller slängdes på platsen efter att det gamla torpet övergavs. Cykelverkstaden drevs av familjen Ehn även efter att det nya boningshuset uppfördes. Fragmenten av griffel och spelkulan av lera indikerar vardagslivet för barn med skolgång och lek.

Figur 19. Exempel på enkelstuga, sidokammarstuga och parstuga. Illustrationer ur Hus på landet (Länsstyrelsen i Västmanlands län 2002).

Det är dock för övrigt svårt att veta vilka fynd som tillhör tiden för huset och vilka som slängts på avfallshögen.

Närvaro av kvinnor, män och barn?

De två fragmenten av griffel och spelkulan av lera pekar på närvaro av barn. Även två spelkolor av glas upphittades och antyder närvaro av barn även under senare tid.

Projektet "Arkeolog för en dag"

Skapande skola

Skapande skola är namnet på en statlig satsning som inleddes 2008 med syftet att stärka samverkan mellan skola och professionellt kulturliv. Det långsiktiga målet är att integrera kulturella och konstnärliga uttryck i skolans arbete, vilket bidrar till att nå kunskapsmålen i högre grad. Skapande skola finansieras av Statens kulturråd.

Ansökan om bidrag för Skapande skola görs av skolans huvudman. Huvudman för en kommunal skola är kommunen. Kommunala skolor söker sedan medel från kommunen till projekt som görs tillsammans med en professionell kulturaktör inom till exempel konst, film, musik, dans, teater, läsande och skrivande samt inom kulturarv eller museum.

Under åren 2012 och 2013 sökte och beviljades följande kommunala skolor i Västerås stad bidrag till projektet ”Arkeolog för en dag” där möjlighet gavs att vara med och skapa historia:

2012

Bjurhovdaskolan, klass 3a och 3b (48 elever)

Dingtunaskolan, klass 4 (28 elever)

2013

Bjurhovdaskolan, klass 3a och 3b (54 elever)

Håkantorpskolan, klass 3a och 3b (54 elever)

Norra Vallbyskolan, klass 3a, 3b och 3c (60 elever)

Totalt deltog 244 elever i projektet.

Innehåll och utvärdering av projektet

Projektet var inspirerat av det Skapande skola projekt som KM genomförde i samarbete med Vallby friluftsmuseum 2011. Man undersökte då resterna efter ett nedbrunnet rekonstruerat långhus från järnåldern beläget på Vallby friluftsmuseum. Den arkeologiska undersökningen var mycket uppskattad av elever och lärare och vi ville därför gärna erbjuda ett liknande projekt för skolelever även året därpå.

Syfte

Syftet var dels att ge eleverna en inblick i hur historia och kulturarv kan skapas genom att delta i den vetenskapliga processen vid en arkeologisk undersökning, dels ville vi ge elever en chans att praktiskt prova på att arbeta som arkeolog, tolka platsen och försöka bilda sig en uppfattning om hur människorna levde här.

Upplägg och genomförande

Ett informations- och planeringsmöte med lärarna hölls innan projektets början. Information om projektet skickades också i förväg genom lärarna ut till föräldrarna. Föräldrarna fick även fylla i ett formulär där vi frågade om barnet fick vara med på foto och i vilket sammanhang vi avsåg att eventuellt använda bilderna. Projektet bestod sedan av två delar – ett inledande klassrumsbesök på cirka två timmar följt av en eller två dagar i fält. Klassrumsbesöket skedde i helklass medan fältarbetet genomfördes i halvklass av pedagogiska och praktiska skäl. Första året hade eleverna två fältdagar, men efter en utvärdering ändrades detta till en dag det andra året. Vi ville gärna sluta på topp medan intresset och entusiasmen hos eleverna var som allra störst.

I klassrummet berättade en arkeolog om vad arkeologi är och vad en arkeolog arbetar med. Vi pratade också om vad vi skulle göra på fältdagen och bekantade oss med några redskap och verktyg som arkeologer använder.

Vi tittade på gamla foton av torpet vars rester vi skulle undersöka och lärde känna familjen Ehn som hade cykelverkstad. Mamma Hilda, pappa Oskar och barnen Dagmar, Sven och Axel var de sista att bo i huset (figur 20). Klassrumsbesöket var viktigt för att upprätta en första kontakt med eleverna och för att förbereda dem på vad som skulle ske under fältdagen, men det var också viktigt att ge en introduktion till vad arkeologi är och en förförståelse av platsen. Att vi kände till vilka det var som bott på torpet och dessutom hade foto på familjen Ehn gjorde historien mer konkret. Och att platsen övergavs för ”bara” cirka 100 år sedan var oväsentligt. Ur barnens perspektiv så var det ”för länge sedan” och det viktiga var att gräva, hitta saker och försöka förstå hur allt hängde ihop.

Figur 20. Familjen Ebn 1920. Foto Emil Wjögård. Tillhör Badelunda hembygdsförening.

På fältdagen anlände klasserna till undersökningsplatsen runt notiden och efter en kort samling började arbetet. Undersökningsplatsen var indelad i kvadratmeterrutor som vi markerat med stakkäppar och fyndstickor. För att ytterligare markera för eleverna var de skulle gräva förbereddes rutorna genom att med spadt tag markera konturerna av rutorna. Eleverna arbetade vanligen två och två i var sina rutor vilket fungerade bra. Det var roligt att gräva, diskutera arbetet och fynden med sin kompis. Lärarna valde vilka elever som skulle jobba ihop.

Figur 21. Grävning i full gång!

Figur 22. Dokumentation är en viktig del av det arkeologiska arbetet.

Vi fokuserade på att gräva, sälla och samla in fynd fram till lunch runt elvatiden. Samtliga klasser hade genom skolan medhavd lunch. Efter lunchrasten följde ett kortare grävpass och dokumentation där en förenklad fältbeskrivningsblankett användes av eleverna för att beskriva dagens arbete (figur 22). Allra sist hade vi en återsamling på undersökningsplatsen där vi gick runt till de olika rutorna. Eleverna fick där berätta om den egna rutan – vad som kommit fram och hur de tolkat och upplevt den. Fältdagen avslutades mellan klockan 13 och 14.

På fältdagarna var vi normalt cirka femton barn, klassläraren och ytterligare en lärare eller annan personal från skolan som kände eleverna väl samt två arkeologer. Vi upplevde det nödvändigt att vara så pass många vuxna av flera anledningar. Det uppstod hela tiden många frågor och situationer, inte bara runt grävningen. Lärarna tog hand om frågor som inte var grävrelaterade. Det fanns också behov av att ha en vuxen som styrde upp vid sällan hela tiden. En del barn sällade väldigt noga så att det ibland blev långa köer. Många konstruktiva diskussioner fördes runt fynden som sällades fram, och det var viktigt att låta barnen arbeta i sin egen takt. Vi hade två säll, men hade med fördel kunnat ha fler.

Vikten av autenticitet

”Är det på riktigt?” var en fråga som ställdes åtskilliga gånger, främst av eleverna men även av lärare. Undersökningsplatsen var ”på riktigt” och metoderna och redskapen var också ”på riktigt” även om den dokumentation som utfördes av eleverna var förenklad och kompletterades av en arkeolog. Inga fynd var planterade eller tillrättalagda. Det medförde några gånger ett missnöje hos en del elever över att ha fått en ”dålig ruta” vilket i sin tur gav oss arkeologer utmaningen att förklara att även en fyndfattig ruta är viktig information då den sätts in i ett större sammanhang. Vad kan det bero på att just den rutan inte har så många fynd?

Autenticitetens betydelse har debatterats men i detta projekt upplevde vi att det gav en tyngd och ett allvar till upplevelsen, att det gjorde projektet ännu mer spännande. Man lekte inte arkeolog, man *var* arkeolog.

Figur 23. "Är det på riktigt?"

VAD HITTADE VI VID GRÄVNINGEN?
Potatis, Färdig glass, tegel

VAD HITTADE VI VID GRÄVNINGEN?

Vi hittade bara det var så
cool.

UTBESKRIVNING

RITNING AV RUTA, LAGER, FYND ELLER ANNAT

VAD HITTADE VI VID GRÄVNINGEN?

Vi hittade glas som har varit
ett fat och mycket tegelsten.

RITNING AV RUTA, LAGER, FYND ELLER ANNAT

GRÄVNINGEN?

mycket glas, brunt
enyl, sotig metal,
kol

RITNING AV RUTA, LAGER, FYND ELLER ANNAT

Figur 24. Elevernas fältblanketter.

Inte bara historia ...

Att använda sig av praktisk arkeologi i undervisningen är utmärkt ur flera aspekter. Det blir ett verktyg att nå både skolans övergripande mål och flera centrala delar i kursplanerna för olika ämnen.

Långt fler ämnen än bara historia berörs. Under en arkeologisk undersökning får man många tillfällen att praktiskt tillämpa matematik. Man räknar, mäter, väger, använder sig av koordinatsystem och kommer in på begreppet volym. Vid dokumentationen, som är en central del av en arkeologisk undersökning, övar man på att skriva, beskriva och att uttrycka sig. Samhällsorienterande ämnen som geografi, religionskunskap och samhällskunskap berörs också.

Andra, icke ämnesspecifika färdigheter, som logiskt tänkande samt tolknings- och slutledningsförmåga tränades till exempel genom fynden. Vad betydde det att det fanns så mycket tegelflis och vad är det för skillnad på plana, ofärgade glasfragment och lite konkava grönfärgade? Diskussioner fördes ofta i schaktet, ”jag tror köket låg här, för här hittade vi porslin”. När vi vid ett tillfälle först hittade en lerkula och sedan en griffel identifierade man sig också med människorna från det förflutna, ”det är nog Axels stenkula, han kanske tappade den”, och efter en förklaring att en griffel är ett slags skrivredskap som man skrev på griffeltavlor med, ”han skrev kanske typ sina läxor med den”.

Samarbetet mellan eleverna stärktes. Under samlingen vid dagens slut när eleverna fick berätta vad som hänt i den egna rutan, tränade man på att tala inför andra, på att koncentrera sig och lyssna på den som berättade samtidigt som man fick en bra arkeologisk översikt av undersökningsplatsen och därmed en bättre förståelse av sammanhanget. Ingen ruta var viktigare än en annan och det var först när man tittade på rutorna som en helhet, som bilden av platsen växte fram.

Arkeologi och historia har i olika sammanhang används för nationalistiska och till och med främlingsfientliga syften men det kan även användas för det motsatta, för inkluderande syften, till exempel genom att visa att kulturell mångfald och internationella kontakter och utbyten fanns långt innan vår samtid. På vår arkeologiska undersökning var det möjligt för alla elever att tillsammans vara med och konkret skapa ett gemensamt kulturarv oavsett vilken etnisk eller kulturell bakgrund man hade.

”Den bästa dagen i mitt liv”

Vi skickade ut ett utvärderingsformulär till de sju klasslärarna efter projektets slut eftersom vi gärna ville få en återkoppling på vad som fungerat bra, vad som hade kunnat göras bättre samt andra åsikter och idéer inför framtida projekt. Responsen var genomgående mycket positiv från de fyra lärare som svarade. Några synpunkter var ”det praktiska arbetet gör att alla elever fick förståelse”, ”insikter om hur vi kan veta det vi vet gällande ej nedtecknad historia”, och ”de [eleverna] har ökad förståelse nu när vi pratar om forntiden. Det är lätt att återkoppla!”

Det bästa betyget fick vi dock av en elev när vi skulle vinka av bussen vid dagens slut. En trött men lycklig kille springer upp till oss, ler och betygar oss att ”det här var den bästa dagen i mitt liv!”

Referenser

Internet

Statens kulturråd

www.regeringen.se/sb/d/13164/a/88180/ (hämtad 2015-01-15)

Kart- och arkivmaterial

Lantmäteriets digitala arkiv, Lantmäteristyrelsen

Västmanlands län, Badelunda socken, Långby nr 1–5, laga skifte 1896, T4–20:5

Lantmäteriets digitala kartarkiv – Historiska kartor

www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/

Rikets allmänna kartverk

Häradsekonomiska kartan, Västmanland, Bred 1859–1863, J112-83-23b

Kulturmiljöregistret (KMR)

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Riksarkivet – digitalt arkiv

www.sok.riksarkivet.se

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/7 (1813–1823),
C0008819_00071 (s. 60)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/8 (1824–1833),
C0008820_00118 (s. 94)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/9 (1833–1842),
C0008821_00110 (s. 98)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/10 (1842–1854),
C0008822_00127 (s. 119)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/11 (1855–1863),
C0008823_00124 (s. 119)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/12 (1864–1873),
C0008824_00133 (s. 122)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/13 (1874–1883),
C0008825_00116 (s. 109)

Badelunda kyrkoarkiv, husförhörslängder, SE/ULA/10049/A I/14 a (1884–1894),
C0008826_00115 (s. 106)

Badelunda kyrkoarkiv, församlingsböcker, bunden serie, SE/ULA/10049/A II/1 (1895–1907),
F0006186_00136 (s. 115)

Badelunda kyrkoarkiv, församlingsböcker, bunden serie, SE/ULA/10049/A II/2 (1907–1913),
F0006187_00087 (s. 74)

Litteratur

Arnberg, A. 2012. *I skuggan av Anundshög. Forskningsgrävningar i Badelunda*. Arkeologisk förundersökning. Fornlämning Västerås 430:1, 1465, 1466, 1467. Långby 7:1, Skälby 3:6. Badelunda socken. Västerås kommun. Västmanlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2012:45.

Emanuelsson, M. 2014. *Bygga och bo vid Anundshög och Tuna i Badelunda. Långhus vid Långby och nära Närlunda*. Särskild arkeologisk undersökning. Boplats Västerås 1459 och 1462. Långby 7:11 och Närlunda 4:5. Badelunda socken. Västerås kommun. Västmanlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2014:46.

Hus på landet. Länsstyrelsen i Västmanlands län 2002. Västerås.

Jensen, R. 2010. *Riksintresseområdet Badelunda U25. En kulturhistorisk fördjupningsstudie*. Västerås. Badelunda socken. Västerås kommun. Västmanlands län. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2009:65.

- Lihammer, A. 2009. *Riktlinjer för forsknings- och utvecklingsarbetet. Del 1*. Vetenskapligt program. Kulturmiljövård Mälardalen Skrifter 1.
- Svensson, C. 2012. *Fler förhistoriska spår vid Anundshög. VA-ledning mellan Myrby gård och Hälla*. Förundersökning i form av schaktningsövervakning. Antikvarisk kontroll. Badelunda-Tuna 2:1 med flera. Västerås socken. Västerås kommun. Västmanlands län. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2012:27.
- Wallén, B. 2011. Kronolägenheten Kvartslund vid Anundshög – har köpts av Västerås stad. *Badelundabygden* 25.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM12049 KM13051
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-492-2013, 2013-02-28
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202200516
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk forskningsundersökning
<i>Undersökningsperiod:</i>	17–28 september 2012 och 26 augusti–25 september 2013
<i>Personal:</i>	Birgitta Larsson Jonas Ros Christian Gatti Ellinor Sabel Elever från årskurs 3 och 4
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Socken:</i>	Västerås stad (f.d. Badelunda socken)
<i>Fastighet:</i>	Långby 7:1
<i>Fornlämning:</i>	L2022:3761
<i>Koordinatsystem:</i>	Lokalt, rektifierat till Sweref 99 TM
<i>Inmätningssmetod:</i>	Manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	2 st sektionsritningar i skala 1:20, 2 st planritningar i skala 1:100, 2 st planritningar i skala 1:20 och 40 st digitala foton.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd tillvaratogs.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Tomtmark, gräsmatta och stenkoncentration	8×8	0,10–0,40	38	–	–	–	–